

Дрозд Олексій Юрійович,
керівник Департаменту організації
забезпечення діяльності Бюро
економічної безпеки України, доктор
юридичних наук, професор

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України суттєво актуалізувала проблематику економічної безпеки держави. В умовах війни економічна сфера стає не лише об'єктом внутрішньої державної політики, а й одним із ключових напрямів протиборства. Руйнування критичної інфраструктури, тінізація економічних процесів, незаконний обіг підакцизних товарів, фінансові махінації, легалізація злочинних доходів, ухилення від сплати податків та інші економічні правопорушення створюють реальні загрози національній безпеці держави. За таких умов особливого значення набуває діяльність Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ України) як спеціалізованого правоохоронного та аналітичного органу у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Відповідно до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28 січня 2021 р. БЕБ України є центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [1]. Створення цього органу стало одним із елементів реформування системи правоохоронних органів у сфері економіки та було спрямоване на усунення дублювання повноважень різних державних інституцій, зокрема податкової міліції, окремих підрозділів Служби безпеки України та Національної поліції України.

Особливість діяльності БЕБ України полягає в поєднанні правоохоронної та аналітичної складових. На відміну від традиційної моделі силового реагування, сучасна концепція діяльності БЕБ України орієнтована насамперед на ризик-орієнтований підхід, кримінальний аналіз та інформаційно-аналітичну діяльність. У цьому аспекті БЕБ України фактично впроваджує сучасну модель *intelligence-led policing*, яка активно використовується у країнах Європейського Союзу та США. Такий підхід дозволяє не лише реагувати на вже вчинені економічні

правопорушення, а й виявляти системні ризики та запобігати їх виникненню. В умовах війни діяльність БЕБ України набуває особливого значення, оскільки економічна безпека безпосередньо пов'язана зі спроможністю держави забезпечувати обороноздатність, фінансову стабільність та функціонування критично важливих сфер суспільного життя. Одним із ключових напрямів діяльності БЕБ України є протидія незаконному обігу підакцизних товарів, мінімізація схем ухилення від оподаткування, боротьба з фінансовими махінаціями та запобігання незаконному використанню бюджетних коштів, у тому числі міжнародної технічної допомоги.

Сучасні безпекові реалії демонструють, що економічні правопорушення можуть використовуватися як інструмент дестабілізації держави. У період воєнного стану особливу небезпеку становлять схеми незаконного експорту стратегічної продукції, фінансування діяльності, пов'язаної з державою-агресором, а також функціонування тіньових фінансових механізмів. Саме тому БЕБ України виконує не лише правоохоронну, а й стратегічно-безпекову функцію, спрямовану на захист економічного суверенітету держави.

Показовим сучасним прикладом діяльності БЕБ України у сфері забезпечення економічної безпеки держави стало викриття схем так званого «чорного експорту» сільськогосподарської продукції через українські морські порти. Упродовж 2024–2026 років БЕБ України неодноразово повідомляло про виявлення організованих схем незаконного експорту зерна та іншої аграрної продукції із використанням фіктивних суб'єктів господарювання, мінімізації податкових платежів і незаконного виведення коштів за кордон. Зокрема, у 2026 р. детективи БЕБ України запобігли незаконному експорту майже 28 тис. тон кукурудзи через Одеський порт вартістю понад 200 млн грн, що здійснювався із застосуванням схем сумнівного походження продукції та ухилення від оподаткування [2]. Подібні економічні правопорушення в умовах війни створюють загрозу не лише фінансовим інтересам держави, а й продовольчій, бюджетній та загалом національній безпеці України.

У науковій літературі діяльність БЕБ України розглядається як важливий елемент забезпечення економічної безпеки держави. Так, М. Р. Піхоцька визначає БЕБ України як новітній суб'єкт державного фінансового контролю, діяльність якого охоплює правоохоронну, аналітичну, економічну та інформаційну функції [3, с. 117–120]. У свою чергу А. В. Стеблянюк та Д. А. Лісов підкреслюють, що БЕБ України має стати єдиним правоохоронним

органом, який поєднає повноваження щодо розслідування економічних злочинів та забезпечення економічної безпеки держави [4, с. 187–189]. Водночас Ю. Ю. Козар та Я. В. Попенко звертають увагу на необхідність ефективної координації діяльності БЕБ України з іншими державними органами та недопущення дублювання повноважень у сфері боротьби з економічними правопорушеннями [5, с. 87–89].

Разом із цим функціонування БЕБ України супроводжується й низкою проблемних аспектів. Серед них – питання кадрового забезпечення, ризики політичного впливу, необхідність удосконалення міжвідомчої взаємодії, а також забезпечення реальної аналітичної спрямованості діяльності цього органу. Окремій увазі потребує питання формування довіри бізнес-середовища до діяльності БЕБ України, оскільки однією з основних цілей його створення було саме зменшення необґрунтованого силового тиску на суб'єктів господарювання.

Важливим є й міжнародний аспект діяльності БЕБ України. У сучасних умовах значна частина економічних правопорушень має транснаціональний характер, що потребує активного міжнародного співробітництва у сфері фінансового моніторингу, протидії відмиванню коштів та боротьби з міжнародними економічними злочинами. У цьому контексті інтеграція України до європейського безпекового та економічного простору зумовлює необхідність подальшого вдосконалення інституційних і правових засад діяльності БЕБ України відповідно до міжнародних стандартів.

Таким чином, в умовах війни БЕБ України поступово перетворюється на один із ключових елементів системи забезпечення економічної безпеки та фінансової стійкості держави. Його діяльність спрямована не лише на протидію економічним правопорушенням, а й на захист економічного суверенітету України, стабільності бюджетної системи та належного функціонування стратегічно важливих секторів економіки в умовах воєнних і гібридних загроз. Сучасні безпекові виклики актуалізують необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правових та організаційних засад діяльності БЕБ України, посилення аналітичної складової його роботи, міжнародної взаємодії та формування ефективної моделі економічної безпеки держави в умовах повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>
2. БЕБ запобігло незаконному експорту зерна через Одеський порт. URL: <https://vv.com.ua/20260312/beb-zarobiglo-nezakonnomu-eksporty-zerna-cherez-odeskii-port/>
3. Піхоцька М. Р. Бюро економічної безпеки як новітній суб'єкт державного фінансового контролю. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2021. Вип. 7. С. 117–125. DOI 10.33244/2617-5932.7.2021.117-125
4. Стеблянюк А. В. Лісов Д. А. Бюро економічної безпеки як суб'єкт забезпечення економічної безпеки. *Нове українське право*. 2021. Вип. 6. С. 187–191. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.6.28>
5. Козар Ю. Ю., Попенко Я. В. Бюро економічної безпеки: завдання та проблеми утворення. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 2. С. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2021-2-2-87-93>

Колодій Анатолій Миколайович,
головний науковий співробітник
відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації
законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії наук України,
доктор юридичних наук, професор;
Колодій Олексій Анатолійович,
доцент кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук

ГУМАНІЗМ ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УЧЕННЯХ В. В. КОПЕЙЧИКОВА

Гуманізм як основа громадянського суспільства досліджувалися В. В. Копейчиковим у працях: «Народовладдя як основа представницької демократії» (1995 р.); «Громадянське суспільство і шляхи його формування в Україні» (1966 р.); «Гуманістичні засади правової реформи – в чому їх суть?» (1990 р.);